

Joanna Orzechowska
Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Innowacje w kolokacjach w *Wojnie polsko-ruskiej pod flagą białą-czerwoną* Doroty Masłowskiej i ich tłumaczenie na język rosyjski

Co prawda w powieści *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną* Doroty Masłowskiej krytycy nie odnajdują głębszego przesłania moralnego, nowego tematu i nowej perspektywy w spojrzeniu na problemy współczesności, zaś fabuła jest „skromna”¹, a w jednej z krytycznych recenzji stwierdzono, że „Silnego nie będziemy za chwilę pamiętać, bo też nie ma czego” i dlatego powieścią „nie zwracamy sobie po prostu głowy”², to zazwyczaj dostrzeżona zostaje świeża i twórcza warstwa językowa, styl, który imituje okaleczoną, niepoprawną polszczyznę³.

Rzeczywiście, specyficzny styl językowy *Wojny...* wydaje się być największą wartością powieści. Dzieło napisane jest językiem z pogranicza mowy potocznej i wyrafinowanej, łączącym elementy wulgarne i literackie. Wyjątkowo trafne wydaje się stwierdzenie, że język powieści jest nieprzezroczysty, a więc czytelnik nie może bezrefleksyjnie wykorzystać go tylko do poznania fabuły, gdyż sam język staje się znaczącym bohaterem powieści⁴. Zdaniem Jerzego Pilcha, Masłowska posługuje się językiem „w całości stworzonym, skomponowanym, w pewnym sensie wymyślonym”⁵. Jeden z recenzentów scharakteryzował język *Wojny...* jako całkowicie sztuczny, zmyślony od „a” do „z”, przerobiony, rozbity i z koślawych cząstek zlepiony ponownie⁶. Marcin Cybulski natomiast mówi o „two-rze zmiętym, poprządzanym, zdeformowanym i zepsutym”. „Zniszczony język”

¹ W. Moch, *Język dresiarzy w powieści Doroty Masłowskiej „Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną”*, „Linguistica Bidgostiana” 2004, t. I, s. 97.

² J. Klejnocki, *Oda do dresu*, „Tygodnik Powszechny” z 20 października 2002, nr 42 (2780), [online] <www.tygodnik.com.pl/numer/278042/klejnocki.html> [dostęp: 15.01.2017].

³ M. Cybulski, „*Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną*” Doroty Masłowskiej – mechanizmy destrukcji świata i języka, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2008, t. V, s. 442.

⁴ Ibidem, s. 444.

⁵ J. Pilch, *Martwy jak Przybyszewski*, „Polityka” z 4 stycznia 2003, nr 2382.

⁶ M. Radziwon, „*Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną*” Masłowska, Dorota, „Gazeta Wyborcza” z 18 maja 2003, [online] <<http://wyborcza.pl/1,81826,1482020.html>> [dostęp: 15.01.2017].

odzwierciedla „zdeformowany świat”, „styl okaleczony” przystaje do „okaleczonej rzeczywistości”⁷. Wielu badaczy zauważa w języku Masłowskiej nie destrukcję, ale dekonstrukcję. Aleksandra Smyczyńska, pisząc o adaptacji filmowej, wyjaśnia, że wobec mowy „gęstej, kwicistej, pełnej żartów i grepsów” Żuławski skapitulował i po miesiącach jej studiowania nie pozostało mu nic innego, jak przekalkować ją do filmu⁸.

Charakteryzując język *Wojny...*, krytycy i tłumacze najczęściej używają wartościujących terminów: wirtuozerski, nowatorski, oryginalny⁹, rzadziej sięgają po narzędzia językoznawczej analizy. Znamienny jest przypadek Olafa Kühla, tłumacza Masłowskiej na język niemiecki, który w wywiadzie dla „Gazety Wyborczej” wyznał, że gdy tłumaczył powieść, pojechał do autorki „z litanią pytań”. Gdyby istniały przekładoznawcze opracowania literatury młodej – zauważa Przemysław Janikowski – ujmujące ją jako całościowe zjawisko, zapewne na wiele z tych pytań udałooby się odpowiedzieć bez konieczności konsultowania się z autorką, a kto wie – może nawet skuteczniej¹⁰.

Badacze oczekują od tłumaczy wielosystemowego podejścia do przekładu, uwzględniającego ekwiwalencję kulturową¹¹ oraz wiedzę o języku niezbędną przy opisie innowacyjnych zjawisk językowych występujących w tekstach najnowszej literatury. Innowacje przez jednych badaczy są traktowane jako błędy językowe, przez innych jako celowa stylizacja. Mniejsze znaczenie w tym przypadku ma intuicyjne odczuwanie języka przez tłumacza.

Przemysław Janikowski, pisząc o literaturze najmłodszej, zastanawia się, czy w powieści Doroty Masłowskiej mamy do czynienia z błędami językowymi, czy z innowacjami? Problem jest złożony, ponieważ różnica między błędem a innowacją nie jest ostra. Innowacja jest „nowym elementem w języku” i ma uzasadnienie funkcjonalne, błąd nie posiada zaś takiego uzasadnienia. Autor monografii *Polska literatura najmłodsza w kontekście problematyki translatoologicznej* za innowacje językowe uważa „intencjonalne” twory, które naruszają reguły języka, zaś błąd językowy

⁷ M. Cybulski, op. cit., s. 449.

⁸ A. Smyczyńska, *Adaptacja wojny polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną Doroty Masłowskiej jako przykład strategii adaptacyjnej we współczesnym filmie polskim*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia de Cultura”, t. I, Folia 88, Kraków 2010, s. 61, [online] <<http://studiadecultura.up.krakow.pl/article/view/1587/1379>> [dostęp: 15.01.2017].

⁹ Za: G. Szpila, *Frazeologia w twórczości Doroty Masłowskiej*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej X*, red. D. Bralewski, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask 2015, s. 131-132.

¹⁰ P. Janikowski, *Polska literatura najmłodsza w kontekście problematyki translatoologicznej*, Katowice – Częstochowa 2008, s. 20.

¹¹ W. Osadnik, *Przekład jako poszukiwanie ekwiwalencji kulturowej (o angielskim tłumaczeniu „Wojny polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną” Doroty Masłowskiej)*, [w:] *Odmienność kulturowa w przekładzie*, red. P. Fast, P. Janikowski, Katowice – Częstochowa 2008, s. 174.

traktuje jako rezultat niewiedzy autora oraz jego celowych działań w tworzeniu niespotykanych form we wzorcowej odmianie polszczyzny¹².

W naszych rozważaniach wszystkie odstępstwa od normy językowej będziemy traktować jako innowacje, gdyż badacz dzieła nie jest w stanie określić granic wiedzy i niewiedzy autora dzieła literackiego – jest zmuszony założyć, że dzieło w całości jest tworem intencjonalnym, spełniającym określone funkcje i powstałym w określonym celu. W przeciwnym wypadku konieczne byłoby przeprowadzanie testów językowych (czyli przedstawienie autorowi listy pytań), by uzyskać odpowiedzi na pytania, w jakich przypadkach odstępstwo od normy jest błędem, a w jakich świadomą innowacją językową. Ponadto, ewidentne błędy popełniane przez autora, naszym zdaniem, również nie powinny być korygowane przez tłumacza, ponieważ świadczą o samym autorze (jego wykształceniu, wycuciu językowym, dbałości o tekst i wrażliwość odbiorcy) i powinny być możliwe do odczytania w przekładzie.

Tymczasem regularność pojawiania się „błędów” w dziele przekonuje o zamierzonym wykorzystywaniu ich jako środka literackiego, o ich funkcji stylizacyjnej lub czysto ekspresywnej. To nakłada na tłumacza obowiązek odzwierciedlenia ich w przekładzie jako innowacji językowych, a nie poprawiania jako błędów zgodnie z obowiązującymi normami¹³. Choć niektórzy badacze języka *Wojny...* uważają, że z innowacjami mamy do czynienia „jedynie w przypadku frazeologizmów i wyrażen o charakterze częściowo metaforycznym”¹⁴, w naszym rozumieniu, powieść Doroty Masłowskiej obfituje w różnorakie innowacje językowe. Ze względu na ich ogromną liczbę przekład powieści stała się dużym wyzwaniem dla tłumaczy¹⁵. W *Wojnie...* odnajdujemy wiele słów, którym autorka nadaje nowe znaczenia, „odświeża frazeologizmy, stosuje innowacje stylistyczne, gramatyczne i składniowe oraz tworzy potoczne metafory”¹⁶, rozszerza ich możliwości kolokacyjne.

Jedną z innowacji językowych jest rozszerzenie możliwości kolokacyjnych leksatów. Kolokacje, za Ewą Białek, rozumiemy jako względnie stabilne połączenia komponentów, odtwarzalne w języku i komunikacji. Te dwie cechy przejawiają się w wysokiej frekwencji występowania konkretnych połączeń wyrazowych¹⁷. Istnienie kolokacji sprawdzamy i potwierdzamy w kolokatorze wyszukującym konwencjonalne połączenia w tekstach Narodowego Korpusu Języka Polskiego. Brak rejestracji połączenia traktujemy jako kolokację zerową, a użycie w powieści połączenia nieodnotowanego w kolokatorze – jako szczególną innowację w obrębie kolokacji,

¹² P. Janikowski, op. cit., s. 25–26.

¹³ Ibidem, s. 24.

¹⁴ W. Moch, *Język dresiarzy...*, s. 98.

¹⁵ W. Osadnik, op. cit., s. 166–167.

¹⁶ W. Moch, *Język dresiarzy...*, s. 114.

¹⁷ E. Białek, *Kolokacja w przekładzie. Słownik rosyjsko-polski*, Wyd. UMCS, Lublin 2011, s. 8.

tw. rozwinięcie kolokacji. Następnie przeanalizujemy, czy i jak zjawisko rozwinięcia kolokacji jest odzwierciedlone w tłumaczeniu tekstu Masłowskiej. W naszych rozważaniach oprzemy się na przekładzie dzieła na język rosyjski dokonany przez Irinę Lappo¹⁸.

Jednym z leksemów, dla którego zauważamy rozwinięcie kolokacji, czyli zastosowanie połączeń nietypowych dla literackiej polszczyzny jest przysłówek *doszczętnie*. W kolokatorze odnotowano następujące konwencjonalne czasownikowe i imiesłowowe połączenia z *doszczętnie* (przytaczamy tylko formę podstawową): *zmiażdżyć, splądrować, wytępić, ogołocić, zniszczyć, ograbić, spalić, zburzyć, zrujnować, obrabować, rozbić, skompromitować, zdemolować, zdewastować, wypalić, rozbić, zbombardować, wyeksportować, okraść, wyczerpać, niszczyć oraz zgłupieć* [K-NKJP 2017]. Jeden raz w kolokatorze odnotowano połączenie *doszczętnie zapomniał*, które z powodu braku powtarzalności będziemy traktować jako innowację w obrębie kolokacji.

W słownikach języka polskiego znaczenie przysłówka *doszczętnie* objaśnia się jako ‘całkowicie’, ‘zupełnie’ o zniszczeniu, stracie (*Budynek spalił się doszczętnie, Wojska nieprzyjacielskie zostały rozbite doszczętnie* – MSJP 1969, 132). Zakres kolokacji leksemu *doszczętnie* jest zawarty w definicji słownikowej, co potwierdzają dane kolokatora.

Masłowska używa leksemu *doszczętnie* w zupełnie nowych, nieoczekiwanych połączeniach, chociaż znaczenie przysłówka nie zostało przez autorkę całkowicie zignorowane. Jednak nawet przy zachowaniu pierwotnego znaczenia następuje rozszerzenie kolokacji. Przykładem tego zjawiska jest wyrażenie *doszczętnie zwalczyć* (*Lecz na tym nie kończy, gdyż Lewy najwyraźniej jest całkiem podkreślony, zaangażował się totalnie i teraz postanowił doszczętnie zwalczyć wszystkie odciski palców tirówki euroamerykańskiej na ziemi polskiej* – WPR 2003, 154), które charakteryzuje się kolokacją zerową [K-NKJP 2017]. W przekładzie na język rosyjski nie odnajdujemy rozwinięcia kolokacji, ponieważ nie odnajdujemy odpowiednika przysłówka *doszczętnie* (*Но это еще не конец, потому что Левый явно в ударе, его по самые уши втянула и увлекла борьба с этой евроамериканской плечевой, от которой он решил не оставить на польской земле даже отпечатков пальцев* – ПРБ 2017). Przekład traci na emocjonalności poprzez rezygnację z przysłówka oznaczającego całkowitą likwidację, a i *zwalczać* brzmi ekspresywniej niż *не оставим*.

Niekonwencjonalne jest połączenie przysłówka *doszczętnie* w wyrażeniu *nerwy doszczętnie popękały* (*Że gdyby mieli teraz to pokazać na projektorze, to to by był superbrutalny film tylko dla szczególnie dorosłych o szczególnie mocnych nerwach*,

¹⁸ Польско-русская война под бело-красным флагом, dalej: ПРБ 2017.

bo co słabszym mogłyby doszczętnie popękać do krwi i kości – WPR 2003, 114). W wyrażeniu mamy do czynienia z rozwinięciem kolokacji nieodnotowanej w kolokatorze [K-NKJP 2017], przez zamianę elementu czasownikowego o znaczeniu destrukcji (*doszczętnie zniszczyć, rozbić* → *doszczętnie popękać*), chociaż w wyrażeniach konwencjonalnych mamy do czynienia z czynnością polegającą na oddziaływaniu na coś lub kogoś (funkcja semantyczna – obiekt), zaś w innowacji czynność jest inicjowana przez podmiot (funkcja semantyczna – agent)¹⁹. W przekładzie na język rosyjski tłumaczka całkowicie zrezygnowała z użycia ekspresyjnego odpowiednika przysłówka *doszczętnie* (*Да если бы теперь все это показать на экране, получился бы супержесткий мультик только для особенно взрослых с особенно крепкими нервами, потому что, если нервы слабые, они просто лопнут до крови и кости* – ПРВ 2017), przez co został utracony językowy efekt innowacyjnego rozwinięcia kolokacji.

Leksemu *doszczętnie* Masłowska używa w innym okazjonalnym połączeniu: *doszczętnie rozmazane oko* (*Jedno oko doszczętnie rozmazane* – WPR 2003, 24). W *doszczętnie rozmazanym oku*, podobnie jak w *doszczętnie popękanych nerwach*, odnotowujemy znaczenie ‘całkowicie w odniesieniu do destrukcji, zniszczenia’ (w tym przypadku makijażu). W wersji rosyjskiej tłumaczka wybrała neutralną, pozbawioną ekspresji i emocji zniszczenia kolokację *глаз основательно размазался*, przez co pozbawiła rosyjskiego czytelnika przyjemności rozsmakowania się w „nowatorskim podejściu do języka”²⁰.

Masłowska rozwija kolokację przysłówka *doszczętnie* w wyrażeniu o kolokacji zerowej *doszczętnie zerwany* (*A ten syf na wersalce i wszędzie, ten sznureczek przy żaluzji pionowej doszczętnie zerwany, ptasie mleczka wyjedzone...* – WPR 2003, 83). W tłumaczeniu na język rosyjski pojawia się połączenie konwencjonalne – *бесповоротно оторванный* (*А этот срач на диване и везде, этот бесповоротно оторванный шнур от жалюзи, съеденное птичье молоко...* – ПРВ 2017), często spotykane w tekstach publicystycznych traktujących o sytuacji politycznej (*Украина бесповоротно оторвана от России, Ходорковский бесповоротно оторван от России*), a więc nieposiadające innowacyjnego charakteru.

Odpowiedników rosyjskich przysłówka *doszczętnie* użytego w kontekstach mówiących o destrukcji należałoby szukać w analogicznych rosyjskich kontekstach. Wystarczy z jednego z wielu rosyjskich frazeologizmów o ekspresyjnym charakterze, oznaczających zagładę, całkowite zniszczenie (*разбить вдребезги, смети с лица*

¹⁹ A. Kiklewicz, *Znaczenie leksykalne rzeczownika a jego funkcja w strukturze semantycznej zdania*, „Poradnik językowy” 2014, nr 6, [online] <<http://www.poradnikjezykowy.uw.edu.pl/numery/numer.php?nr=6&rok=2014>> [dostęp 15.01.2017].

²⁰ Szpila 2010 ??????????????, s. 310.

земли, превратить в прах, стереть в порошок, вырвать с корнем, разнести в щепки), wybrać element przywołujący odpowiednią asocjację i utworzyć innowację kontaminującą, np. *нервы лопнут в щепки (вдребезги), глаз размазался в порошок, оторванный с корнем*.

W innych konstrukcjach Masłowskiej przysłówki *doszczętnie* rozwija nowe kolokacyjne właściwości ze znaczeniem ‘całkowicie w odniesieniu do utraty, zaniku’: *doszczętnie opaść z sił (I gdy ona tak siedzi obok, czyści sobie rąbkiem bluzki typu golf swe okulary, chuchnąwszy pieczołowicie w oba szkła, ja myślę doszczętnie opadły z sił jak się do tego wszystkiego zabrać – WPR 2003, 134)*. W przekładzie na język rosyjski (*Она сидит совсем рядом и вытирает уголком кофты тупа водолазка свои очки, старательно подышав на оба стеклышка, а я, совершенно упав духом, думаю, ну и как тут собраться с силами и взяться за дело – ППВ 2017*) tłumaczka nie zauważa innowacyjnej kolokacji i tłumaczy wyrażenie *doszczętnie opadły z sił* na konwencjonalne *совершенно упав духом*, dwukrotnie odnotowane w korpusie języka rosyjskiego [HKPЯ 2017].

Za innowację w kolokacji można uznać połączenie *doszczętnie głupia* (*Czy ona jest doszczętnie głupia, ja się tak jej pytam, gdyż już coraz to gorzej ze mną, gdyż moje uczucia runęły, moje nerwy runęły, jestem przez nią zniszczony, jestem psychicznie i nerwowo konający – WPR 2003, 21*). Rozszerzenie kolokacji wynika z rozszerzenia znaczenia przysłówka *doszczętnie* z ‘całkowicie o zniszczeniu’ do ‘całkowicie o wysokim (najwyższym) stopniu jakiejś cechy’ (*doszczętnie głupia* – ‘głupia w bardzo wysokim stopniu’).

W kolokatorze dla leksemu *doszczętnie* została zarejestrowana kolokacja *zgłupieć* (*doszczętnie zgłupiał, doszczętnie zgłupiała, doszczętnie zgłupieje – K-NKJP 2017*). Jednak wśród kolokacji przymiotnikowych leksemów *głupi, głupia* nie odnajdujemy współwystąpienia *doszczętnie*. Możemy więc uznać połączenie *doszczętnie głupia* za innowacyjne. W tym przypadku daje się zauważyć wyraźny kierunek rozwinięcia kolokacji *doszczętnie zgłupieć* → *doszczętnie głupia*. W tłumaczeniu *Wojny...* na język rosyjski pojawia się konwencjonalne połączenie *со всем дыра*, 17 razy odnotowane w korpusie języka rosyjskiego [HKPЯ 2017], a więc oddające znaczenie, ale niemające charakteru rozwiniętej kolokacji i niewprowadzające do warstwy językowej efektu zaskoczenia, świeżości, niepoprawności.

Tłumaczka nie szuka wśród połączeń oznaczających zniszczenie, kataklizmy takiego komponentu, który wraz ze słowem *дыра* utworzyłby nietypowe okazjonalne połączenie w języku rosyjskim. W *Словаре сочетаемости слов русского языка* [СССРЯ 1983] oraz w korpusie języka rosyjskiego [HKPЯ 2017] dla słowa *разбить* odnotowujemy kolokacyjne współwystąpienie *вдребезги* [СССРЯ 1983, 465], *в пух и прах* [HKPЯ 2017], dla słowa *разрушить* – *до основания* [СССРЯ 1983, 471],

dla *уничтожать – полностью* [СССРЯ 1983, 621]. Połączenia *полностью дура, до основания дура, вдребезги дура, в пух и прах дура* charakteryzują się kolokacją zerową w korpusie języka rosyjskiego, a okazjonalność tych połączeń nie czyni ich niezrozumiałymi. Są to więc, naszym zdaniem, możliwe rosyjskie odpowiedniki okazjonalnego wyrażenia *doszczętnie głupia*.

Masłowska dalej rozwija właściwości kolokacyjne przysłówka *doszczętnie* w wyrażeniu *doszczętnie nienormalna* (*Мысль chwilę. Czy ona jest doszczętnie nienormalna?* – WPR 2003, 88). Konwencjonalne połączenia z leksemem *nienormalny* (*nienormalna*) raczej nie odnotowują stopniowania cechy, jedynym zarejestrowanym wyrażeniem w korpusie jest wyrażenie *bardzo nienormalna* [K-NKJP 2017]. Wyrażenie *doszczętnie nienormalna* niesie więc spory ładunek zaskoczenia z powodu złamania konwencji, a co za tym idzie – ekspresji i elementu humorystycznego. W przekładzie Irina Lappo skupiła się na oddaniu znaczenia wyrażeniem *совсем психическая* pozbawionym niekonwencjonalności (wyrażenie zostało odnotowane w НКРЯ, 2017).

Znaczenie ‘całkowicie o wysokim (najwyższym) stopniu jakiejś cechy’ posiada przysłówek *doszczętnie* w wyrażeniu *chore doszczętnie filmy*. Tłumaczka nie poradziła sobie z przekładem metaforycznego określenia narkotycznych halucynacji (*Противь albo ona jest spalona tak bardzo, że jej złącza poszły na bańce, albo ma jakiś grubszy schiz, drzwi percepcji z nawiasów na amen wywichnięte i tak chodzi tu po komisariacie, złorzeczy swoje chore doszczętnie filmy o tworzywach sztucznych* – WPR 2003, 180), które zostało po prostu pominięte (*Потому как или у нее в башке пробки перегорели и крышу напроць снесло, или она вообще шизанутая, двери ее перцепции напроць слетели с петель, вот и мотается эта соплюшка по комиссариату и злословит про искусственные материалы* – ПРВ, 2017).

W kolejnej przykładowej kolokacji leksemu *doszczętnie* obserwujemy transformację znaczenia z ‘całkowicie o wysokim stopniu cechy’ do ‘całkowicie o natężeniu wykonywania czynności’ (*То właśnie Andżela. Doszczętnie zajęta mówieniem. Niech mówi* – WPR 2003, 72). W tłumaczeniu ponownie użyto przysłówka *бесповоротно* (*В этом она вся, эта Анжела. Бесповоротно занята разговором. Пусть говорит* – ПРВ, 2017), co w połączeniu z *занята разговором* rozwija kolokację rosyjskiego przysłówka. Za błędny należy zaś uznać przekład *мówienie na разговор*, ponieważ w tekście wyraźnie chodzi o monolog Andżeli, a nie dyskusję, dialog z Silnym, co sugeruje semantyka użytego rosyjskiego odpowiednika.

Całkowitym odejściem od konwencjonalnego znaczenia i kolokacji przysłówka *doszczętnie* jest użycie go w wyrażeniu *doszczętnie kłapią jej zęby* (*Jest w raczej złym stanie, doszczętnie kłapią jej zęby od tej amfy, z którą sobie przesadza* – WPR 2003, 24). Masłowska poprzez osadzenie leksemu *doszczętnie* w nowym otoczeniu

nadaje mu całkowicie nowe znaczenie ‘silnie i z dużą częstotliwością’. Niewykluczone, że w tym przypadku o użyciu przysłowka zdecydowała asocjacja fonetyczna *doszczętnie – szczękać zębami*. W przekładzie tłumaczka użyła rosyjskiego odpowiednika *забойно (забойно клацают зубы)*, który może oznaczać ‘uderzeniowo’, ‘ubojnie’, lub slangowo ‘czadowo, z przytupem’. Wyrażenie nie jest odnotowane w korpusie języka rosyjskiego i dlatego efekt innowacyjności językowej w języku rosyjskim został osiągnięty.

Zjawisko rozwinięcia kolokacji jest jednym z zabiegów stylistycznych, dzięki któremu autorka rozpruwa, nicuje, rozbija język na miazgę i tworzy z tej miazgi język swoisty, nieraz makabryczny i karkołomny, zawsze osobliwie poetycki²¹. W przekładzie powieści na język rosyjski odnotowujemy rezygnację z prób przekładu poetyckości zdekonstruowanego języka lub niezrozumienie mechanizmów innowacyjności językowej. Rzadkie próby zastosowania innowacyjnego rozszerzenia kolokacji przez tłumacza pozbawia dzieło Masłowskiej jego głównego atutu – świeżości językowej. A przecież odzwierciedlenie rozwinięcia kolokacji w przekładzie nie jest niemożliwe, tym bardziej w przypadku tłumaczenia na język pokrewny, jakim jest język rosyjski.

Stosowane skróty:

- K-NKJP 2017 – *Narodowy Korpus Języka Polskiego. Kolokator*, [online] <www.nkjp.uni.lodz.pl/collocations.jsp>.
- MSJP 1969 – *Mały słownik języka polskiego*, red. S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka, PWN, Warszawa 1969.
- WPR 2003 – Masłowska D., *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną*, Świat Książki Warszawa 2003.
- НКРЯ 2017 – *Национальный корпус русского языка*, [online] <<http://ruscorpora.ru/>> [NKRĀ 2017 – *Nacional'nyj korpus russkogo ŗzyka*].
- ППВ 2017 – Масловская Д. *Польско-русская война под бело-красным флагом*, [online] <<http://coollib.com/b/249798>> [PRV 2017 – Maslovská D., *Pol'sko-ruskaŗ wojna pod belo-krasnym flagom*].
- СССРЯ 1983 – *Словарь сочетаемости слов русского языка*, ред. П.Н. Денисов, В.В. Марковкин, Русский язык, Москва 1983 [SSSRĀ 1983 – *Slovar' soĉetaemosti slov russkogo ŗzyka*, ред. P.N. Denisov, V.V. Markovkin, Russkij ŗzyk, Moskva 1983].

²¹ Z recenzji J. Pilcha zamieszczonej na okładce *Wojny polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną* (2003).

Literatura

- Białek E., *Kolokacja w przekładzie. Słownik rosyjsko-polski*, Wyd. UMCS, Lublin 2011.
- Cybulski M., „Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną” Doroty Masłowskiej – mechanizmy destrukcji świata i języka, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2008, t. V, s. 441–453.
- Janikowski P., *Polska literatura najmłodsza w kontekście problematyki translatoologicznej*, Katowice – Częstochowa 2008.
- Kiklewicz A., *Znaczenie leksykalne rzeczownika a jego funkcja w strukturze semantycznej zdania*, „Poradnik językowy” 2014, nr 6, [online] <<http://www.poradnikjezykowy.uw.edu.pl/numery/numer.php?nr=6&rok=2014>> [dostęp: 15.01.2017].
- Klejnocki J., *Oda do dresu*, „Tygodnik Powszechny” z 20 października 2002, nr 42 (2780), [online] <www.tygodnik.com.pl/numer/278042/klejnocki.html> [dostęp: 15.01.2017].
- Moch W., *Język dresiarzy w powieści Doroty Masłowskiej „Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną”*, „Linguistica Bidgostiana” 2004, t. I, s. 97–115.
- Osadnik W., *Przekład jako poszukiwanie ekwiwalencji kulturowej (o angielskim tłumaczeniu „Wojny polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną” Doroty Masłowskiej)*, [w:] *Odmiennosc kulturowa w przekładzie*, red. P. Fast, P. Janikowski, Katowice – Częstochowa 2008, s. 157–176.
- Pilch J., *Martwy jak Przybyszewski*, „Polityka” z 4 stycznia 2003, nr 2382.
- Radziwon M., „Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną” Masłowska, Dorota, „Gazeta Wyborcza” z 18 maja 2003, [online] <<http://wyborcza.pl/1,81826,1482020.html>> [dostęp: 15.01.2017].
- Smyczyńska A., *Adaptacja wojny polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną Doroty Masłowskiej jako przykład strategii adaptacyjnej we współczesnym filmie polskim*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia de Cultura, t. I, Folia 88, Kraków 2010 [online] <<http://studiadecultura.up.krakow.pl/article/view/1587/1379>> [dostęp: 15.01.2017].
- Szpila G., *Frazeologia w twórczości Doroty Masłowskiej*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej X*, red. D. Bralewski, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask 2015.

Summary

Innovative collocations in Dorota Masłowska’s „Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną” and their translation into Russian

The paper presents the phenomenon of extended collocations in the novel *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną* by Dorota Masłowska. Innovative collocations are analysed with reference to an adverb ‘doszczętnie’ [Eng. thoroughly]. New unconventional collocations are among the factors thanks to which the language of the novel is believed to have undergone deconstruction. Unfortunately, in the Russian version of the novel the translator did not reflect the discussed phenomenon, which deprived Russian readers of part of the aesthetic linguistic experience available to Polish readers.

Key words: Masłowska, *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną*, linguistic innovations, collocation, translation of innovative collocations.

